Valvontapäällikkö Jonna Carlson

Eduskunnan tarkastusvaliokunnalle

Asia: K 10/2024 vp Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle puoluerahoituksen valvonnasta 2024.

# Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle puoluerahoituksen valvonnasta

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on (19.3.2025) pyytänyt tarkastusvirastolta lausunnon puoluerahoituksen valvonnan kertomuksesta 2024.

## 1 Yleistä

Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo puoluelain tarkoittamaa tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä näihin liittyvien asiakirjojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista valvottavien yhteisöjen toiminnassa. Tarkastusvirasto toimii myös puoluelain tarkoittaman valtionavustuksen valvojana. Valvontatehtävässään tarkastusvirasto voi tarkastaa valvottavan tilinpitoa ja varojen käyttöä. Tarvittaessa tarkastusvirasto voi kehottaa valvottavaa täyttämään laista johtuvat velvollisuutensa.

Puoluerekisteriin merkittyjä puolueita oli vuoden 2024 lopussa 17, joista valtionavustusta saavia eduskuntapuolueita oli 9. Avustuspäätöksessä oli mainittu yhteisöinä puolueiden piiri- ja naisjärjestöt. Piirijärjestöjä valtionapua saavilla puolueilla oli vuoden 2024 avustuspäätöksen mukaan yhteensä 113 ja erillisiä, rekisteröityjä naisjärjestöjä seitsemän. Puolueiden lähiyhteisöjä oli ilmoitettu tarkastusvirastolle 13. Valvottavia oli vuoden 2024 osalta näin ollen yhteensä 150. Vuonna 2024 Valtiontalouden tarkastusviraston puoluerahoitusta koskevat tarkastukset kohdistuivat yhteensä 36 valvottavaan.

## 2 Valvonnan keskeiset havainnot vuoden 2024 valvonnasta

Puolueet, niiden piiri- ja naisjärjestöt ja lähiyhteisöt noudattavat rahoitussäännöksiä pääsääntöisesti hyvin. Tukisuorituksia ilmoitettiin tarkastusviraston ylläpitämässä verkkopalvelussa yhteensä noin 3,6 miljoonaa euroa. Valvottavat voivat tehdä ajantasaisia ilmoituksia vastaanotetusta tuesta myös takautuvasti, ja vuoden 2024 tarkastusten aikana tehtiin noin 963 000 euron edestä takautuvia lisäyksiä ajantasaisiin ilmoituksiin.

Valvonnassa havaittiin, että

- puoluelain mukaisia asiakirjoja, tilityksiä ja tietoja puuttui ilmoitusrekisteristä. Puutteita korjattiin valvonnan aikana.
- valvottavien yhteisöjen kirjanpito oli hoidettu pääsääntöisesti asianmukaisesti.
- valvottavat lisäsivät, korjasivat ja täydensivät ajantasaisia ilmoituksia ja ilmoitusten yhteenvetoja tarkastuksen aikana.
- ilmoitusrekisteristä puuttui yhä usean valvottavan asiakirjoja. Vuosittain jonkin verran asiakirjoja ja aineistoja jää toimittamatta tarkastusvirastoon. Haasteita on erityisesti pienpuolueilla.

## Keskeiset havainnot valtionavustuksen käytön valvonnasta

Eduskuntapuolueille maksettavan valtionavustuksen eli puoluetuen valvonnassa tarkastusvirasto tarkastaa onko valtionavustuksen käytössä ja käyttöä koskevassa raportoinnissa noudatettu puoluelain säännöksiä ja avustuspäätöksen ehtoja. Lisäksi tarkastusvirasto kohdensi vuoden 2024 valtionavustuksen valvontaa eteenpäin siirrettyyn valtionavustukseen sekä Venäjän ja Valko-Venäjän vastaisiin pakotteisiin.

Puolueet ovat viimeisen kolmen vuoden aikana siirtäneet valtionavustusta eteenpäin osakeyhtiöille noin 4 miljoonaa euroa vuosittain. Tarkastusvirasto pyrki valvonnassa selvittämään, ovatko valtionavustuksen saajat noudattaneet valtionavustuslain mukaisia sopimusmenettelyjä valtionavustuksen käytöstä, käytön valvonnasta ja ehdoista, ja onko valtionavustuksen käyttö vastannut avustuspäätöksessä mainittuja ehtoja osakeyhtiöille siirretyn puoluetuen osalta. Tarkastuksessa käytiin läpi Keskustapuolueen ja Suomenmaan Kustannus Oy:n, Kansallisen kokoomuksen ja Kansalliskustannus Oy:n, Vasemmistoliiton ja Kansan Uutiset Oy:n sekä Suomen Sosialidemokraattisen puolueen ja Kustannus Oy Demokraatin välisiä valtionavustusmenettelyjä.

Euroopan unioni on asettanut useita pakotteita Venäjää ja Valko-Venäjää vastaan Venäjän aloitettua hyökkäyksen Ukrainaan helmikuussa 2022. Talouspakotteiden avulla pyritään heikentämään Venäjän kykyä rahoittaa sotaa. Ne kohdistuvat hyökkäyksestä vastuussa olevaan poliittiseen, sotilaalliseen ja taloudelliseen eliittiin. Puoluetuen sopimusehtoihin on kirjattu vuodesta 2023 alkaen, että valtionavustusta saavan tahon tulee varmistua, ettei mitään varoja tai taloudellisia resursseja mene suoraan eikä välillisesti pakoteluettelossa lueteltujen tahojen saataville tai hyödynnettäväksi. Tarkastusvirasto pyysi kaikilta valtionavustusta saavilta puolueilta selvitystä siitä, miten ne ovat varmistuneet pakotteiden noudattamisesta.

Valvonnassa havaittiin, että

- valtionavustuksen käytön seurannasta ja dokumentointi oli puolueilla pääosin hoidettu asianmukaisesti.
- puolueet ovat pääsääntöisesti tehneet sopimukset vuoden 2024 puoluetuen siirtämisestä valtionavustuslain 7 §:n mukaisesti niiden piirijärjestöjen, naisjärjestöjen ja muiden tahojen, kuten osakeyhtiöiden kanssa. Sopimusmenettelyissä havaittiin vain pienimuotoisia puutteita.
- Puolueilla oli asianmukaiset menettelyt eteenpäin siirretyn valtionavustuksen käytön valvontaan ja ne toteuttivat valvontatoimenpiteitä. Tarkastuksissa ei havaittu valtionavustusehtojen vastaista valtionavustusvarojen käyttöä.
- Puolueet olivat tietoisia Venäjän ja Valko-Venäjän vastaisista pakotteista ja ne toteuttivat toimenpiteitä sen estämiseksi, ettei mitään varoja tai taloudellisia resursseja mene suoraan eikä välillisesti pakoteluettelossa lueteltujen tahojen saataville tai hyödynnettäväksi. Useat puolueet ilmoittivat, että ne tekevät yhteistyötä kotimaisten ja yleisesti tunnettujen tahojen kanssa. Puolueiden näkemysten mukaan myös pankkien toiminta pakotteiden toimeenpanemiseksi vähentää riskejä sille, että taloudellisia resursseja menisi pakotelistatuille tahoille. Tarkastuksessa saatujen tietojen mukaan puolueet myös tekevät tarkastuksia tarvittaessa ja ne ovat edellyttäneet sopimuskumppaneilta erillisiä vakuutuksia siitä, että ne eivät ole pakotteiden piirissä.
- Tarkastusvirasto muistutti kaikkia puolueita, että vastuu sopimuskumppaneita, alihankkijoita, siirron saajia, yhteistyökumppaneita ja edunsaajia koskevien pakotteiden selvittämisestä ja tietojen oikeellisuudesta on avustuksen saajalla. Toimittajan vakuutus ja valtionavustuksissa siirron saajan vakuutus eivät poista hankinnoissa avustuksen saajan vastuuta, vaan avustuksen saajan on tarvittaessa pyydettävä lisäselvitystä asian varmistamiseksi. Valtionavustusta saavien tahojen on suositeltavaa arvioida niiden pakotteiden noudattamiseen liittyviä menettelyjä ja tarvittaessa tarkentaa toimenpiteitä, jotta niiden on mahdollista osoittaa luotettavasti noudattavansa valtionavustuspäätöksen ehtoja.
- Puoluetukea vastaanottavien tahojen tulee perehtyä puoluelakiin ja sitä täydentäviin määräyksiin ja ohjeisiin sekä valtionavustuspäätökseen ja sen ehtoihin ja noudattaa niitä.

Lisätietoja antaa:

Valvontapäällikkö Jonna Carlson, jonna.carlson@vtv.fi , 050 574 0192